

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI KLASİK TÜRK EDEBİYATI SEMPOZYUMU

Sempozyum Tarihi
10 - 11 - 12 Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmed ÇAVUŞOĞLU
ANISINA

Ordu
Üniversitesi
Fen - Edebiyat Fakültesi
Cumhuriyet Yolu, 61080, Ordu

İLETİŞİM:
Tel: 0452 234 50 10 (1603)
<http://tdesempozyum.fed.orduniv.edu.tr>

KURULLAR

SEMPOZYUM ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Tarık YARILGAÇ (Ordu Üniversitesi Rektörü)

ONUR KURULU

Prof. Dr. Mustafa İSEN (Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri)
Orhan DÜZGÜN (Ordu Valisi)
Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı)
Prof. Dr. Filiz KILIÇ (Nevşehir Üniversitesi Rektörü)
Prof. Dr. Ali Fuat BİLKAN (Yunus Emre Vakfı Başkanı)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Tarık YARILGAÇ (Ordu Üniversitesi Rektörü)
Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN (ODÜ Fen-Edebiyat Fak. Dekanı)
Prof. Dr. Cemil YAPAR (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Salih OKUMUŞ (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŐ (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Nuh DOĞAN (Ordu Üniversitesi)

SEMPOZYUM KOORDİNATÖRÜ

Yrd. Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŐ (Ordu Üniversitesi)

BİLİM VE DANIŐMA KURULU

Prof. Dr. Namık AÇIKGÖZ, Muğla Üniv.
Prof. Dr. Metin AKAR, Giresun Üniv.
Prof. Dr. Metin AKKUŐ, Atatürk Üniv.
Prof. Dr. İ. Hakkı AKSOYAK, Gazi Üniv.
Prof. Dr. Walter ANDREWS, University of Washington
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN, Cumhuriyet Üniv.
Prof. Dr. YaŐar AYDEMİR, Gazi Üniv.
Prof. Dr. Halice AYNUR, İstanbul Şehir Üniv.
Prof. Dr. Azmi BİLGİN, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Adem CEYHAN, Celal Bayar Üniv.
Prof. Dr. Ömür CEYLAN, Kültür Üniv.
Prof. Dr. Menderes COŐKUN, Süleyman Demirel Üniv.
Prof. Dr. Çetin DERDİYOK, Çukurova Üniv.
Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK, Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN, Celal Bayar Üniv..
Prof. Dr. Kerima FİLAN, Int. University of Sarajevo
Prof. Dr. İlhan GENÇ, Ege Üniv.
Prof. Dr. M. Muhsin KALKIŐIM, KTÜ.
Prof. Dr. Mahmut KAPLAN, Fatih Üniv.
Prof. Dr. Turgut KARABEY, Erzincan Üniv.
Prof. Dr. Hasan KAVRUK, İnönü Üniv.
Prof. Dr. Atabey KILIÇ, Erciyes Üniv.
Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL, Ahi Evran Üniv.
Prof. Dr. Ahmet MERMER, Gazi Üniv.
Prof. Dr. İrfan MORINA, Piriştine Üniv.
Prof. Dr. Fehim NAMETAK, Int. University of Sarajevo
Prof. Dr. Ömer OKUMUŞ, Qafqaz Üniv..
Prof. Dr. Cihan OKUYUCU, Yıldız Teknik Üniv.
Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU, Rize Üniv.
Prof. Dr. Zehra TOSKA, Boğaziçi Üniv.
Prof. Dr. Ahmet SEVGİ, Selçuk Üniv.
Prof. Dr. A. Atilla ŐENTÖRK, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Kemal YAVUZ, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Emine YENİTERZİ, İstanbul Medeniyet Üniv.
Doç. Dr. Üzeyir ASLAN, Marmara Üniv.
Doç. Dr. Ziya AVŐAR, Bozok Üniv.
Doç. Dr. Ksenija AYKUT, Belgrad Üniv.
Doç. Dr. Yavuz BAYRAM, Ondokuz Mayıs Üniv.
Doç. Dr. Hasan Ali ESİR, Rize Üniv.
Doç. Dr. Hüseyin GÜFTA, Mustafa Kemal Üniv.
Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK, Selçuk Üniv.i
Doç. Dr. Ömer ZÜLFE, Marmara Üniv.
Doç. Dr. Hakan TAŞ, Marmara Üniv.
Dr. Mehmet KALPAKLI, Bilkent Üniv.

Sekreteryaya

Arş. Gör. Muhammet ÖZDEMİR
Arş. Gör. Hamide EFİL
Arş. Gör. Zehra ERGEÇ

İÇİNDEKİLER

1. CİLT

Açılış Konuşmaları

Prof. Dr. Tark Yarılgaç (Ordu Üniversitesi Rektörü)

Orhan Düzgün (Ordu Valisi)

Prof. A. Atilla Şentürk (İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Dr. Mehmet Kalpaklı (Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Dr. Ali Çavuşoğlu (Çavuşoğlu Ailesi Adına)

Divanlar Arasında Mehmed Çavuşoğlu

25-36

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Tuncer

Mehmed Çavuşoğlu ve Metin Şerhi Üzerine Düşünceler

37-40

Prof. Dr. Ahmet Mermer

Mehmed Çavuşoğlu Danışmanlığında Hazırlanan Tezler

41-64

Ayşe Parlakkılıç

Mehmed Çavuşoğlu'nun Şiirleri Üzerine Bir İnceleme

65-74

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Arş. Gör. Dilara Karakaş Koç

Mehmed Çavuşoğlu'nun Şiirlerinde Şekil Özellikleri

75-87

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Zabit Yön

Mehmed Çavuşoğlu'nun Şiirlerinde Aşk

88-97

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Duygu Güner

Mehmed Çavuşoğlu'nun Yegâne Hikâyesi: Gürgen

98-108

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Yavuz Selim Uğurlu

Zihni'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi

109-125

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğan

Mevlid Üzerine Bir İnceleme: Mevlid ve Yeniden Doğuş

126-134

Yrd. Doç. Dr. Ahmet İçli

Kudsî Dîvânı Üzerine

135-148

Ahmet Kılıç

Klâsik Belâgat Geleneğinin Son Örneği: Def'ül's-Mesâlib Fiedebi's-Şâir ve'l-Kâtib

149-164

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tanyıldız

Hevâî'nin Nâbî'nin Gazellerine Yazdığı Tehziller	165-182
Prof. Dr. Ali Fuat Bilkan	
Ahmed-î Dâî'nin Poetikası	183-202
Arş. Gör. Alper Günaydın	
Osman Şâkir'in Türkçe-Farsça Manzum Lugati: Nazm-ı Dil-ârâ	203-215
Prof. Dr. Atabey Kılıç	
Latîfî ve Sâlim Tezkirelerinde "Ben" Eleştirisi	216-227
Ayşe Sağlam	
İsmail Hikmet'in "Azerbaycan Edebiyatı Tarihi" Kitabında Klasikler	228-239
Prof. Dr. Bedirhan Ahmedov	
Divan Şiirinden Günümüze Terzilerin Piri İdris Nebi	240-258
Bedriye Aktaş	
Rumelili Şairler Zincirinin Tanınmayan Halkası Edirneli Bâlî Çelebi	259-274
Dr. Betül Sinan Nizam	
Kutadgu Bilig'in Devlet Yönetimi Açısından İncelenmesi	275-284
Yrd. Doç. Dr. Burhan Kaçar	
Nazim'in Arnavutça Divanı'nda Yer Alan Türkçe-Arnavutça Mûlemmalar	285-298
Dr. Bünyamin Çağlayan	
Klasik Türk Şiirinde Buhûr-Ölüm İlişkisi	299-306
Duygu Dalbudak	
Kıbrıslı Şair Handî'nin Ğazellerinde İrfanî Sırların Poetik İfade İncelikleri	307-327
Doç. Dr. Ebulfez Ezimli	
Bâkî'de Hiciv	328-335
Eda Tok	
"Şerh-i Sübha-yı Sıbyân"ı Sözlük Bilimi Açısından Değerlendirme	336-341
Elif Karasioğlu-Doğaner	
Sanat/Zanaat ve Sanatçı/Zanaatçı Kavramlarının Işığında Osmanlı Divan Edebiyatında Şiir ve Şair Kavramlarını Yeniden Düşünmek	342-347
Emine Tuğcu	
Klasik Türk Şiirinde Hz. Yusuf'un Pazarda Satılmasının İzleri	348-358
Prof. Dr. Emine Yeniterzi	

MEHMED ÇAVUŞOĞLU'NUN ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yrd. Doç. Dr. Salih OKUMUŞ*
Arş. Gör. Dilara KARAKAŞ KOÇ**

Özet

Bilim adamı, şair, yazar Mehmet Çavuşoğlu, 15 Ocak 1936'da Ordu'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde yüksek tahsilini tamamlayarak hocası Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın yanında asistan olarak akademik çalışmalarına başladı. Çeşitli görevlerle yurt dışında bulundu. Sahası ile ilgili çok sayıda yayını bulunan Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'nun ayrıca bir kısmı daha önce yayımlanmamış olan şiirleri de bulunmaktadır.

Daha çok akademisyen kimliği ile tanınan Mehmed Çavuşoğlu'nu ailesi, mesai arkadaşları ve öğrencileri çok bilinmeyen şair tarafıyla da hatırlar. Çocukluk yıllarında şiire merak salan Çavuşoğlu'nun, yayımlanan ilk şiirleri ortaokul yıllarına rastlar. Ordu'da aylık olarak yayımlanan Akobuz gazetesinde yayımlanan bu şiirler, daha çok Halk şiirinin biçim, içerik ve söyleyişinden etkilenilerek yazılmıştır. "Sarayköylü" mahlasını kullandığı bu şiirlerde tabiat, hasret ve aşk duyguları öne çıkar. Üniversite tahsili için İstanbul'a geldikten sonra, şiirlerinin yönü modern edebiyata doğru kayar. Zamanla Divan edebiyatı unsurlarına rastlanır. Bunda edebiyat tahsili almasının etkisi vardır. Bu şiirlerde şairin bireysel çağrışım ve duyguları ön plana çıkar.

Bu çalışmada Mehmed Çavuşoğlu'nun tüm şiirleri üzerinde durulacaktır. Böylece Hoca olarak bilinen Çavuşoğlu'nun "şair" kimliği ve bu kimliğin gelişimi ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Çavuşoğlu, Şiir.

1. Giriş:

Yazmış olduğu ilk şiirlerini topladığı defterin başında "*Bu defterde benim emellerim, hasretlerim, derdim, ıstırabım vellehasıl her şeyim gizlidir.*" diyen Mehmed Çavuşoğlu öncelikli olarak hocalığıyla tanınmıştır. Ancak hayat hikâyesine bakıldığında şiirin daha ortaokul yıllarında onu sarıp sarmaladığını ve şiir yazmayı bıraktığı dönemlerde dahi işi dolayısıyla şiirin hayatının neredeyse tamamını zapt ettiği görülebilir. Bu düşüncemizi mesai arkadaşlarının, öğrencilerinin ya da aile fertlerinin ifadelerinde de görürüz.

15 Ocak 1935 yılında Ordu'nun Perşembe kazasına bağlı Sarayköy'de doğan Mehmet Çavuşoğlu ailesinin ilk erkek çocuğudur. İlkokul öğretmeni olan babası Mehmet Fahri Çavuşoğlu eşi Sevinde Melahat'ın doğuracağı ilk erkek çocuğa Çavuşoğlu ailesindeki geleneğe göre Mehmed adını verir. Osman Fikri Sertkaya'nın "Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu, Hayatı ve Eserleri" başlıklı makalesinde belirttiğine göre Mehmet'in bir de göbek adı vardır:

---

* Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

**Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

“Küçük Mehmed doğduğunda Saray köyünde sabah olmak üzere idi. Öğretmen Mehmet Fahri de bir oğlu olduğunu eski bir köy adeti ile komşularına duyurmak için evinin bahçesine tüfeği ile çıkıp havaya kurşunları sıktığında gökyüzünde sadece parlak bir yıldız gördü. O zaman oğlunun göbek adını “Yıldız” olarak koyarlar.”

Öğretmen Mehmet Fahri ile Sevinde Melabat’ın altısı oğlan ikisi kız olmak üzere sekiz çocuğu olur. Oğullar sırasıyla Mehmed, Ali, Hasan, Hüseyin, Osman ve İskender Ruhi, kızlar ise Fatma ve Emine’dir.

Burada dikkati çeken bir nokta vardır ki o da ailenin tüm evlatlarına göbek adı vermesidir. İsmi ile cismi müsemma olmak deyimini hatırlatacak şekilde çocuklarına göbek adı olarak Yıldız, Gündüz, Gürbüz, Yılmaz, Korkmaz, Hürmüz > Türkan, Cengiz, Yavuz > Oğuz isimlerini verirler.

Çok küçük yaşta okuma yazma öğrenen Mehmed Yıldız öğretmen bir babaya sahip olduğu için ilköğrenimini erken yaşta bitirmeyi başarmış bu sebeple henüz 11 yaşını doldurmamış olmasına rağmen ortaokula kaydolmuştur. İlkokulda müfredat nedeniyle fazla edebi metinle karşılaşmamış olduğu düşünülürse ortaokulda okuyan genç Mehmed Yıldız edebiyatı sevmiş ve kendisi de dörtlükler yazmaya başlamıştır. 14 yaşına geldiğinde artık yazdıklarından bazılarını gün yüzüne çıkarmaya karar vermiş ve Ordu’nun yerel gazetelerinden Akobuz’da şiirlerinden bazıları yayımlanmıştır.

Ortaokulu bitirdiğinde Ordu Lisesi’nin müdürü baba Mehmed Fahri’ye *“Bu çocukta kabiliyet görüyorum. Onu İstanbul’da okutalım. Haydarpaşa Lisesi’nde bir dostum var. Adı Mahir İz. Mehmed’i ona gönderelim.”* diyerek genç Mehmed’in İstanbul’da Haydarpaşa Lisesi’ne gitmesine ön ayak olur.

Lise öğreniminden sonra babasının isteğiyle İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne kaydolun genç Mehmed’i bu bölüm cezp etmez ve babasının ikna olması sonucu Edebiyat Fakültesi’ne 3 Kasım 1958’de kaydolar.

Hukuk Fakültesi öğrencisi iken tanıştığı Sezai Karakoç, Mehmed Genç, Erol Güngör onun ölene kadar dostları olmuştur. Haydarpaşa Lisesi’nde Mahir İz’de bulduğu edebiyat hevesi Edebiyat Fakültesi’nde “Metinler Şerhi Profesörü” Dr. Ali Nihat Tarlan’ın yanında olgunluğa ulaşır. Genç Mehmed “Yenişehirli Avni Bey Divanı” adlı bitirme tezi ile 31 Ekim 1962’de mezun olur.

26 Aralık 1962’de Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, Prof. Dr. Abdülkadir Karahan ve Prof. Fahri İz’den oluşan jürinin yaptığı asistanlık sınavını kazanan Çavuşoğlu bir yandan doktora tezi hazırlarken diğer yandan da derslere girmeye başlar.

Mehmed Çavuşoğlu’nun akademisyen yönünü Ahmet Hamdi Tanpınar, Reşit Rahmeti Arat, Ahmet Caferoğlu, Ali Nihat Tarlan gibi büyük hocalar

beslerken şair yönünü de İstanbul'un o devirde fazlası ile canlı olan edebiyat mahfilleri beslemiştir diyebiliriz.

Çavuşoğlu'nun ortaokul yıllarında yazdığı ilk şiirlerine biçim olarak bakıldığında halk şiiri tarzına yakın olduğu görülür. Bu ilk şiirlerinde, kendisinin ifadesi ile "beylik deyimlere, basmakalıp mısralara" rastlanır ancak bu o yaşta şiir yazmaya başlamış ve önemli halk şairlerinin eserlerinden etkilenmiş bir genç için tabii bir durumdur. Genç Mehmed'in lise yıllarından sonra yazdığı şiirlerin giderek halk şiirinden uzaklaştığı ve daha serbest bir biçim ve ifadeye büründüğü görülür.

Bu çalışmada Mehmed Çavuşoğlu'nun şiir serüveni ele alınacak, şairin gelenekten nasıl yararlandığı, şiirlerinde hangi temaları kullandığı hayat hikâyesinin izdüşümü ile ortaya konmaya çalışılacaktır.

2. Mehmet Çavuşoğlu'nun Şiir Dünyası:

İlk söyleyeni ister İbn-i Haldun isterse Tanpınar olsun "coğrafya kader"dir. Bu kader hem insan ekseninde hem de tabiat ekseninde değişir. Mehmed Çavuşoğlu ilk şiirlerini yazmaya Ordu'da başlamıştır. Çünkü ilk duyuş ve bu duyuşu açığa vurma isteği onun ortaokul yıllarına denk gelir. Çavuşoğlu'nun "Şiir Defteri"nin ön sözünü bitirirken söylediği bir cümle bu konuda bize bir ipucu verebilir:

"Şairler Allah'ın yarattığı her güzelden ve güzellikten ilham alırlar."

Bu cümleden anlaşılacağı üzere "güzel" olan her şey bir ilham kaynağıdır ve Ordu şair için ilham duyacağı pek çok kaynak barındırmaktadır.

Şairin şiirlerinin tamamına bakar ve kendi ifadelerinden de yola çıkarsak Çavuşoğlu'nun şiirlerini üç döneme ayırabiliriz:

Sarayköylü mahlasını kullandığı ve şekil olarak halk şiiri tarzını şiirinin temeline oturttuğu birinci dönem;

Sarayköylü mahlasını şiirlerinin bir kısmında kullanmayı bıraktığı ve yeni fikirler, temalar işlediği ikinci dönem;

Biçim ve fikir olarak serbest tarzda yazdığı ve özgünlük ve üslup açılarından en olgun eserlerini verdiği üçüncü dönem.

Bu üç dönem içinde en çok şiiri ilk iki devirde vermiş olsa da estetik olarak en yüksek şiirleri de üçüncü dönemde karşımıza çıkar, çünkü üçüncü dönem Çavuşoğlu'nun yetişkinlik, hocalık dönemine tekabül eder

Birinci dönem halk şiirini kaynak olarak aldığı ve bu yolda eserler ortaya koyduğu dönemdir. Bu dönemin baskın temaları aşk, gurbet, vatan ve Ordu tabiatıdır. Çavuşoğlu şiirinin bu dönemi için "1948 yılı taklitten kurtulup şekil üzerine yazmaya başladığım yıldır. Bu sebeptendir ki yazı hayatımda önemi vardır." der.

Ulaştığımız kaynaklarda yayımlanan ilk şiiri olarak geçen 1949 tarihli “Benim...” adlı şiir, şairin ilk ilhamını halk şiirinden aldığını gösterir niteliktedir:

BENİM...

Soruyom kendime niye susuyor
Kuş gibi şakıyan dillerim benim.
Düşmüşüm bir dert deryası içine
Felâha çıkmıyor yollarım benim.

Hastayım derdime hekim arıyom
Uyanmışım amma rüya görüyom
Dert elinde günden güne eriyom
Yâri saramıyor kollarım benim.

Yar yolundan derman yoktur dizimde
Ağlamaktan fer mi kaldı gözümden
Bunca derdi taşıyamam omzumda
Naz çekmeden yorgun bellerim benim.

Çıkıp çayirlarda gezeyim dedim
Gönlümden düğümü çözeyim dedim
İçimi kağıda yazayım dedim
Kalem tutamıyor ellerim benim.

Sarayköylü yüreciğim kanıyor
Kanadıkça sevdiğini anıyor
Hekim derdim şifa bulur sanıyor
Bilmez iyi değil hallerim benim.

Ekim, 1949

Bu şiire şekil açısından baktığımızda 11’li hece ölçüsü ve dörtlüklerle yazıldığını görürüz. Şiirde redif ve uyak da dikkatlice işlenmiştir. Böylece okuyucunun yahut dinleyicinin kulağında ahenkle birlikte bir his de kalır.

“Benim...” şiiri muhteva yönünden “aşk acısı” çeken aşığın arz-ı halidir. Çavuşoğlu 1949 yılı için “1949 yılında nisbeten nuvaffak olmuş yazılar yazdım. Bu yıl, ilk adımım oluşu için ve unutulmaz hâtıralarımla süslendiğinden unutulacak gibi değildir. Gazeteye yazı vermeye de bu yılda başladım...” der.

Şair daha önce değindiğimiz gibi yaşadığı coğrafyanın kendisinden de etkilenmiştir; köyünü anlattığı *Sarayköyü*, Ordu özlemini anlattığı *Ordu* ve Vona’nın güzelliği ve güzelleri ile ilgili üç Vona şiiri bunlara örnektir.

Çavuşoğlu’nun ilk dönem şiirlerinde dikkati çeken bir diğer husus vatan, millet, cenk gibi temaları işlemiş olmasıdır. *Bayrağım*, *Vatanım*, *Cenk*, *Yurduma*, *Vatan Uğruna*, *Kore Şehitleri’ne* bu konularda yazmış olduğu şiirlerdendir. *Kore*

Şehitleri'ne şiiri adından da anlaşılacağı üzere Kore Savaşı'na giden askerlerimiz için yazılmıştır.

KORE ŞEHİTLERİNE VE KORE'DEKİ KARDEŞLERİME

Osman Fahri Bacmoğlu'na

Savaş denen sırrı yıllar boyunca,
Atasından miras alan kardeşim.
Ulu Tanrı "gel!" emrini verince
Ölürken de bile gülen kardeşim.

Ceddimiz şan vermiş cihana böyle
Cömertlik, sadakat ve yiğitliğiyle
Süngünün kanını düşman kanıyla
Harp meydanlarında silen kardeşim.

Atlantik'e saldırm yine şanı
Dünya hiç bir zaman unutmaz bunu
Ey korumak için dünya sulhunu
Vatanından ayrı kalan kardeşim.

Bu bir mukadderat Tanrı emridir
Veren de alan da yine Tanrıdır
Beş vakit namazda elini kaldır
Zafer ve kavuşmak dilen kardeşim.

Bu şiirde samimi, sakin bir seslenişle birlikte hikmetli sözlere de rastlanır, ilk kıtada geçen "Savaş denen sırrı yıllar boyunca/ Atasından miras alan kardeşim/ Ulu Tanrı "gel!" emrini verince/ Ölürken de bile gülen kardeşim." mısraları hem samimi üslubu ile hem de savaşın insanoğlunun miras gibi taşıdığı bir sır olduğu ifadesi ile etkileyici bir niteliğe sahiptir.

Çavuşoğlu milliyet, vatan duyguları gelişmiş bir genç olarak yetişmiş ve sadece geçmişe yönelik hamasi duygular değil güncel olaylar da onu etkilemiş, onun bu hislerini açığa çıkarmasını sağlamıştır. Liseyi okumak için İstanbul'a geldikten sonra karşılaştığı bir olay sonucu yazdığı "Ulubadlı Hasan Destanı" adlı manzume de bir başka örnektir. Bu manzume "Milliyetçiler Derneği Neşriyatı" olarak 1959 yılında yayımlanır. Kırk sekiz sayfadan oluşan ve Mahir İz'in kısa bir takriz de yazdığı bu kitapçık Çavuşoğlu tarafından "Her şeyimi borçlu olduğum Babam Mehmed Fahri Çavuşoğlu ve Hocam Mahir İz Beylere takdim" ifadesi ile babası ve hocasına ithaf edilir.

Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'nın Çavuşoğlu'nun yaşamını anlattığı makalesinde belirttiğine göre Genç Mehmed, Vatan ve Millet caddelerinin yapımı sırasında naaşları Edirnekapı Şehitliği'ne taşınmak üzere kabirleri açılan

yeniçerilerin deforme olmamalarından çok etkilenmiş ve Ulubadlı Hasan'ı yazmıştır.

Ulubadlı Hasan Destanı, "Hasan Doğdu", "Hasan'ın Ninnisi", "Bizans-İstanbul", "İlk Hücum", "Eyub Sultan", "Beklenen", "Elli üç Gün", "Burçtakiler", "Yirmi dokuz Mayıs Sabahı", "Son Hücum", "Hasan Geldi", "Ulubadlı Hasan", "Fetih", "Ayasofya", "Şehid", "Hikâye", "Feth-i Mübin'den İkiyüz Otuz Yıl Sonra, 1683 de, Viyana Önü'nde Bir Sipahi Anlatıyor" başlıklı birbirini konu ve üslup yönünden takip eden ve tamamlayan şiirlerden oluşan bir manzumedir.

Mehmed Çavuşoğlu'nun şiirlerinin üçüncü döneminde büyüyen bir gencin ferdi duyguları ve fertle birlikte bu duyguların da olgunlaşması gözlemlenebilir. Ölüm ile yaşam, tabiatın şair üzerinde bıraktığı duygular, iç hesaplaşmalar, aşk duygusunun kendisi üzerine düşünceler, kadın ve muhabbet gibi konular ağırlıktadır.

Ölümler

Sanki namahremden kaçıyor gibi,
Sımsıkı bürünüp kefenlerine,
Bütün arzuları toprağın dibi,
Nasıldır, sormazlar gidenlerine.

Belli ki boşunaymış bunca emek,
Maddeye itibar yok imiş demek,
İstiyorsanız bir hediye vermek,
Fatiha götürün çiçek yerine...

26.Ocak.1954

Şairin üslubu tamamen değişmiştir. Artık şiirinde yargılar vardır, istekler vardır. Okul, leyli öğrencinin tercüme-i hali, okulu kırıp yapılan kaçamaklar, dış dünyada edinilen deneyimler şiire yansır. Bazen bir mısradan anne özlemi, gurbetlik hissi açığa çıkarılır.

Gün Ortası Düşüncesi

Günlerden Pazar vakit ekim öğlesi
Bu odaya gün ışığını bırakmıyor camlar
Beyoğlu çalgınca eğlenmenin mahmurluğu içinde
Arkadaşlarım bilmem hangi kaldırımında dolaşmakta
Ben kitaplarımı sıranın gözüne tıkmış
Sana çal-kalem bu mektubu yazıyorum
Biz güzel günler geçirmedik
Hatta yan yana kol kola gezip dolaşmadık
Ben dört duvar arasında her mânâsıyla mahbus
Sana bir mektup bile gönderemem
Ancak ismini anabilirim seni hayâlimde yaşatabilirim
Doğan güne karşı şafakta

Sen Őu dağların ardında uzakta
Benim gibi züğürdlüđe mahkûm deđilsin
Etrafında dört duvar bir kapı bir pencere
Ve bir de seni tutacak mecburiyetin yok
Çıkıp dolaşabilirsin, gülüp-eğlenebilirsin
Ben sana bir yarın hazırlamaya mecburum
Ve yaşamak için mücadelelere girişmeliyim
Sen kazançlara ortak olabilirsin
Sen Őu dağların ardında uzakta
Gününü gün edip yaşamaktasın
Belki bir koltukta radyonu dinlemekte
Belki bilmem hangi eğlenceye gitmek için sokaktasın
Ben akşama üstü kitaplarıma kapanmış
Çile-dolu çalışmalarına başlamışımıdır
Sen pür-neşe geceye karşı
Ondokuz Mayıs Parkı'ndasındır
Bütün yük bendedir bütün zevk sende sevgilim
Alnımın damarları atar kötü kötü düşünürüm
Taş duvarların soğuğu parmaklarımı dondurur
Sen gelirsin aklıma
Anam babam kardeşlerim
Güç-belâ tutuşan fındık kabuğu sobası
Koyu dumanlarla tüter güzümde
Aydan aya gelen onbeş lira harçlığım vardır
Ben yaşamak deyince acı çekmeği anlarım
Kalorifersiz sınıfları soğuk yatakhaneleri
Bana ev leyli mekteptir kardeş arkadaşlarım
Bütün kötü düşüncelerimden kurtulmak için
-Birisi ısmarlarsa eđer- içtiđim olur
Tek tesellim cıgaramın dumanıdır
Yüz numarada batan güneşe karşı
Buz gibi havaya küfürler savurarak yakarım
Ne evimdekilerin ne senin bir resmin vardır
Garib garib Marmara'ya bakarım
Gülemem kendimi gülmeye zorlarım
İçimi biraz olsun ferah tutmak için
Seni düşünürüm ve bütün sahil şehirlerini
Sonra "Ben Samsun'a gidemiyom" diye
Hafiften bir türkü tuttururum
"Ordu'nun dereleri kara yosun bađlar"
Ellerim şakağımda sırama otururum
Önümde kitaplar
İsmi kitaplarımmın üstüne yazarım

İşte bu minvâl üzere sevgilim
Gurbette ben çaresiz ve büyük düşünceler içinde
Gelecek günlere dair hayâl kurar dururum
Sılada anam ağlar..

31.Ekim.1953

Yukarıdaki şiirde “*Gurbette ben çaresiz ve büyük düşünceler içinde*” diyen şair, şiir boyunca kapana kısılmışlık duygusu içinde olduğunu dile getirir. Dilediği gibi gezip tozamamak, hislerini açıkça dile getirememek onu derin bir yalnızlığa iter. Böyle durumlarda kendini gurbette hisseden şair için İstanbul güzellmeler yazılacak, karşısına oturulup tarihi düşünülecek bir şehir değildir. Artık bu şehir diğer tüm şehirlerden farksız olarak onun gurbette olduğu yerdir.

3. Sonuç:

Mehmed Çavuşoğlu henüz ortaokulda iken başladığı şiir yazma serüvenine kısa aralar verse dahi devam etmiş ve ardında bir kısmı yayımlanmış iki şiir defteri ve Türk tarihinin en şanlı kahramanlarından birinin destanını bırakmıştır.

Şiirlerinin tamamına bakıldığında öncelikli olarak biçim sonra üslup ve içerik açısından büyük değişiklikler olduğunu görürüz. Bu değişikliklere istinaden şairin şiir serüvenini üç dönemde inceleyebiliriz: Sarayköylü mahlasını kullandığı ve şekil olarak halk şiiri tarzını şiirin temeline oturttuğu birinci dönem; Sarayköylü mahlasını şiirlerinin bir kısmında kullanmayı bıraktığı ve yeni fikirler, temalar işlediği ikinci dönem; biçim ve fikir olarak serbest tarzda yazdığı üçüncü dönem.

Çavuşoğlu bu üç dönem içinde en çok şiiri ilk iki devirde vermiş olsa da estetik olarak en yüksek şiirleri de üçüncü döneminde karşımıza çıkar, çünkü üçüncü dönem yetişkinlik, hocalık dönemine tekabül eder. Ayrıca küçük bir şehirden tarihiyle, kültürüyle ve coğrafyasıyla büyük bir şehir olan İstanbul'a gelmek de şairin şiir ilhamına etki etmiştir.

İlk dönem şiirlerinin yer aldığı şiir defterinin ön sözünde:

“Bu defterde benim emellerim, hasretlerim, derdim, ıstırabım velhasıl her şeyim gizlidir.

Sahifeler arasında bir çok beylikleşmiş deyimlere, basmakalıp nusralara rastlayacaksınız.bunlar ilk sözlerim olduğu için mazur görülür.

Bu defterdeki şiirlerimde tarz olarak halk şairlerinin dilini intihab ettim, mahlas olarak köyümün adından kinaye “Sarayköylü” ismini aldım.

Şiirle uğraştığım için memnunum. Çünkü derdimi beyaz kağıtlara dökabiliyorum.

Bana şiir zevkini aşıl原因an Efendioğullarından Karacaömerli Ömer Şahin Efendioğlu'na çok teşekkür ederim. Sözümü bitirirken şunu da söyleyeyim ki “Şairler Allah'ın yarattığı her güzelden ve güzellikten ilham alırlar.” diyerek şiire

nasıl başladığını ve şiiri nasıl gördüğünü de açıklayan şairin en olgun şiirlerini de ilhamına etki eden İstanbul'da vermeye başladığını görürüz. Bu şiirlerde tema olarak okul, leyli öğrencinin tercüme-i hali, okulu kırıp yapılan kaçamaklar, dış dünyada edinilen deneyimlerle birlikte kimi mısralarda şiire hâkim duygu olarak anne özlemi, gurbetlik hissi yer alır.

Sanatçı ile ilgili dikkati çekici bir tanım vardır. Bu tanıma göre güneş doğarken alnında ışığı ilk hisseden kişidir sanatçı. Mehmed Çavuşoğlu ikinci ismine de istinaden daha doğduğu anda alnında bir "Yıldız"ın ışığını duymuş ender şahsiyetlerden biridir. Aşağıda örnek olarak aldığımız "Gurbet" bu ışığı hissettiği ama bu hisle ne yapacağını bilemediği vakitlerde neler düşündüğünü gösteren şiirlerinden yalnızca biridir.

Gurbet

Bir türküdür bu kardaş
Tekerlenip durur dudaklarda
Gurbet adamının yalnızlığıdır
Buhur buhur tüter şafaklarda
Gün olur başımı alıp-gidesin gelir
Başı-kara-dumanlı dağlara
Gün olur, bir ince fikirdir, kurcalar beynini
Şaşkın deli-bakışlarla çıkarsın sabahlara
Gün olur garipliğince seyredersin
Akşam güneşini, uzaklarda
Gök değıldir kararan, o zamanlar
Yalnızlığınca kaderindir...
Bir duygudur bu kardaş
İçinden bir şeyler koparak gelir
Gün olur tırmandığın yamaçlardır
Tırnaklarında her çakılın hâtrâsı
Alnında her kayanın yarası vardır
Bazen bir düşüncedir bu kardaş
Beynine görünmez tırnaklarla dikilir
Bir türlü içinden sıyrılamazsın
Bilinmeyen aşmak istediğin dağlardır
Gün olur gün günden başka olur
Seni kuşatan her şeyden sıyrılmak istersin
Türlü düşünceler gelir aklına
En büyük işkencelerle kıvranır benliğin
Bir şey yapamamak aczi içinde
Kendi kendini yersin...

20.Eylül.1954

KAYNAKÇA

ÇAVUŞOĞLU Mehmed , Şiir Defteri 1 (yayımlanmamış şiir dosyası).

_____, Şiir Defteri 2 (yayımlanmamış şiir dosyası).

_____, Ulubadlı Hasan Destanı, Milliyetçiler Derneği Neşriyatı, 1959.

SERTKAYA, Osman Fikri, "Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu, Hayatı ve Eserleri", Edebiyat Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Dergisi, C. XXVI, S. 1986-1993, s. IX- XXXII.